EUROPSKI PLATNI SUSTAVI

Udovičić, Jakov

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:501463

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

EUROPSKI PLATNI SUSTAVI

Mentor: Prof. dr. sc. Roberto Ercegovac **Student: Jakov Udovičić, 1182978**

Split, kolovoz 2021.

SADRŽAJ:

1.UVOD 1

1.1.Definicija problema 1

1.2.Ciljevi rada 1

1.3. Metode rada 1

2. EUROSUSTAV 2

2.1. Glavna zadaća eurosustava 2

2.2. Izvršavanje zadaća eurosustava 2

2.3. Uloga Europske središnje banke 3

2.3.1 Nadležnosti ESB-a 3

2.3.2 Sastav ESB-a 4

3. SEPA 5

3.1. Projekt SEPA u Europskoj uniji 6

3.2. Projekt SEPA u Republici Hrvatskoj 6

3.3. SEPA platni instrumenti 8

3.3.1. Kreditni transfer 8

3.3.2. Izravno terećenje 8

3.3.3 Platne kartice 8

3.4 Nacionalni plan migracije na SEPA-u 9

3.5. Pravni okvir SEPA-u 9

3.6.SEPA infrastruktura za obračun i namiru platnih transakcija 11

4. TARGET 2 12

4.1. Ciljevi programa TARGET 2 13

4.2. Funkcioniranje TARGET 2 13

4.3. TARGET 2 saldo i likvidnost središnje banke 14

4.4. Sudjelovanje 14

4.5. Prethodnik TARGET2 – TARGET 15

4.6. TARGET2-vrijednosni papir (T2S) 16

4.6.1. Istovremeno poravnanje i spajanje na TS2 17

4.6.2. Središnja spremišta vrijednosnih papira 17

5. PSD2 i konkurencija bankama 18
5.1. Inicijativa NextGenPSD2 Berlinske skupine 18
5.1.1. Glavne komponente NextGenPSD 2 20
5.2. Pojačanja konkurencija banaka 22
5.3. Što PSD2 donosi klijentima? 23
6. Prilagodba hrvatskog platnog sustava ulasku u eurozonu 23
6.1. Hrvatska snažno integrirana s europodručjem 24
6.2. Koristi uvođenja eura 26
6.3. Troškovi uvođenja eura 28
6.4. Građani RH i euro 30
6.5. Hrvatska spremna na uvođenje eura 31
7. ZAKLJUČAK 33
LITERATURA 34
Internetski izvori 35
POPIS SLIKA 35
SAŽETAK 36
SUMMARY 37

1.UVOD

1.1.Definicija problema

Temeljni problem istraživanja jeste platni sustav euro područja, odnosno njegova funkcionalnost, tehnološki razvoj i svrha u transakcijama plaćanja i namire. Rad će se baviti institucionalnim okvirom europskog platnog sustava te instrumentima i mehanizmima koji omogućavaju ekonomskim subjektima u realnom vremenu izvršavanje platnih transakcija.

1.2.Ciljevi rada

Cilj rada jeste opisati evoluciju europskog platnog sustava s posebnim naglaskom na SEPA I TARGET sistem. Također će se obrađivati PSD2 Direktiva te konkurentnost nebankovnih financijskih institucija u segmentu platnih transakcija.

1.3. Metode rada

Metode rada koje će se koristiti za pisanje završnog rada su: metoda analize, metoda deskripcije, metoda kompilacije.

2. EUROSUSTAV

2.1. Glavna zadaća eurosustava

Eurosustav je sustav koji se sastoji od Europske središnje banke i nacionalnih središnjih banaka država koji se koriste eurom, te je monetarna vlast europodručja. Održavanje stabilnosti cijena je glavni cilj Eurosustava. Poznato nam je da Eurosustav djeluje kao vodeće financijsko tijelo, a to znači da vodi brigu o financijskoj stabilnosti i europskoj financijskog integraciji. U rješavanju svojih zadaća, a time i postizanju ciljeva velika se važnost daje povjerenju, transparentnosti i odgovornosti.[1]

2.2. Izvršavanje zadaća eurosustava

Eurosustav izvršava svoje zadaće na način:

1. Omogućuje plaćanje i namiru vrijednosnih papira, glavnu ulogu ima u sustavu velikih plaćanja u eurima, te mehanizam koji omogućuje prekograničnu upotrebu instrumenata osiguranja.
Cilj Eurosustava je i uspostaviti i paneuropsku uslugu koja središnjim depozitorijima vrijednosnih papira omogućava namiru transakcija vrijednosnih papira i to novcem središnje banke.

2. Provodi nadzornu politiku i određene norme za sustav velikih plaćanje te instrumente za plaćanja niže vrijednosti, različite sisteme prijeboja, sisteme za namirbu vrijednosnih papira, te pružanju izvjesnih usluga trećih osoba. Provode se nadzori nad tim istim infrastrukturama, procjenjuje se njihova usklađenost s dotičnim politikama i normama

3. Formira zahtjeve neprekidnog poslovanja tržišnih infrastruktura, te kordinira poslove provedbe.

4. Donosi svoje mišljenje o ekonomskim kretanjima, zakonskim kampanjama koje djeluju na kontrolu infrastruktura , rješenja za naplaćivanja, prijeboje i namire vrijednosnih papira.

5. Eurosustav je stabilizator promjena, te time promiče učinkovitost platnih sustava, prelazak na plaćanje u eurima odnosno da to bude jedinstveno, područje plaćanja manjih vrijednosti.

[1]EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html

Promiče ekonomično tržište vrijednosnih papira, vodeći brigu o udjednačavanju tržišnih principa , potičući time otklanjanje poteškoća u integraciji.[2]

2.3. Uloga Europske središnje banke

Europska središnja banka čiji je glavni cilj upravljanje eurom, a ujedno i provođenje gospodarske i monetarne politike EU-a. ESB teži ka ostvarenju stabilnosti cijena čime potiče gospodarski rast i otvaranje novih radnih mjesta. Glavnu suradnju ima sa nacionalnim središnjim bankama svih država članica Europske unije, što zajedno čini Europski sustav središnjih banaka. Voditelj je suradnje među svim središnjim bankama europodučja, te se ta suradnja naziva Eurosustav.

Siječanj 1999. bitan je za ESB jer je od tada ona odgovorna za provođenje monetarne politike za europodručje, a to je ujedno i najveće gospodarstvo svijeta nakon SAD-a. Kada je sva odgovornost provođenja monetarne politike prenesena sa nacionalnih središnjih banaka na ESB nastalo je Europodručje. Na početku je u europodručju bilo samo 11 država članica, to se sada proširilo na 19. Stvaranje europodručja i njegovo proširivanje kroz godine vodi nas ka prekretnici u dugom i složenom procesu europske integraciji. Svih 19 država članica trebalo je ispuniti konvergencijske kriterije, kako bi uspješno sudjelovale u ekonomskoj i monetarnoj uniji.[3]

2.3.1 Nadležnosti ESB-a

1. određivanje kamatnih stopa te time daje zajmove komercijalnim bankama europodručja, upravlja količinom novca u optjecaju i inflacijom

2. upravljanje deviznim pričuvama, kupuju se i prodaju valute zbog održavanja ravnoteže deviznih tečajeva.

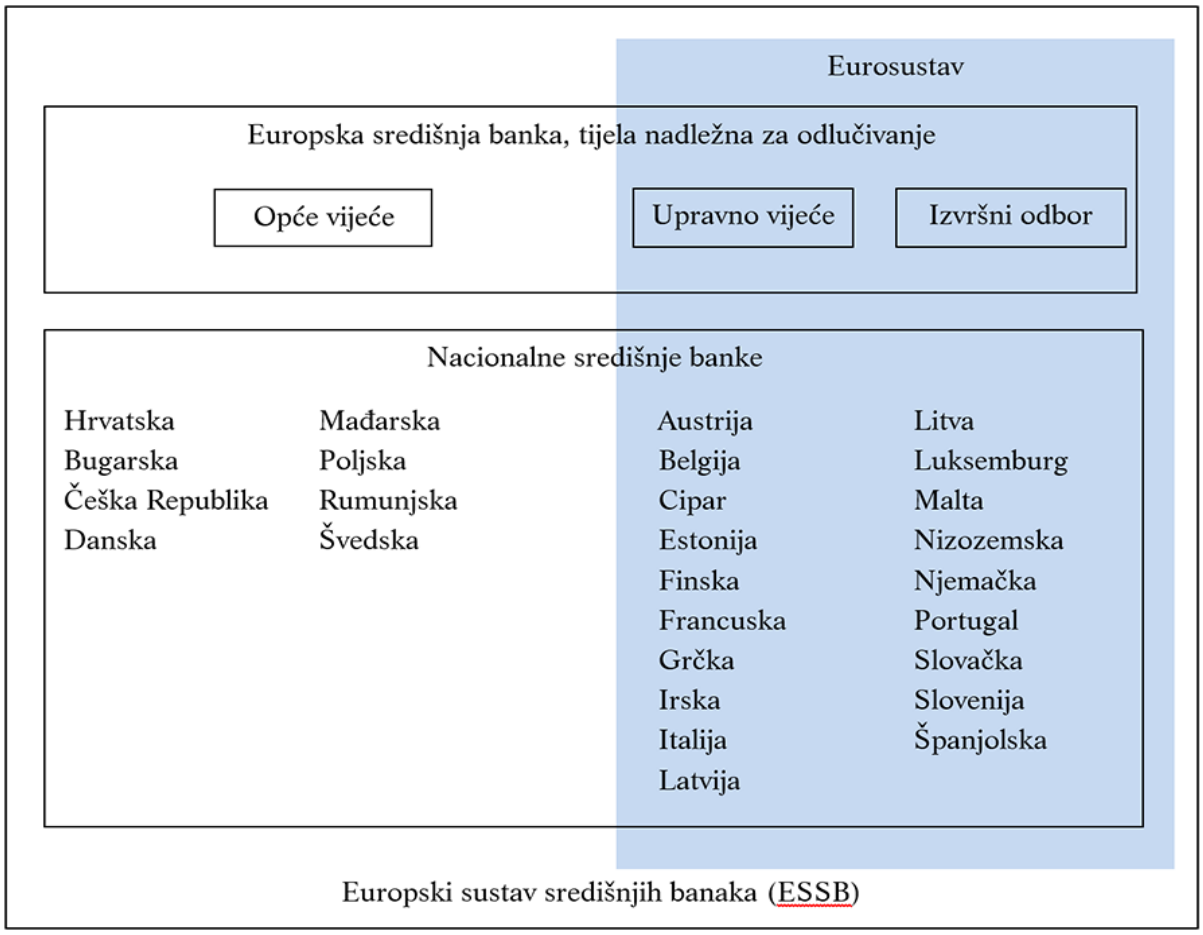
3. nadziranje financijskih tržišta i institucija, te osigurava da platni sustav funkcionira na djelotvoran način

4. stabilnost i sigurnost europskog bankarskog sustava

[2] EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html
[3] EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html

5. daje odobrenje i za izradu novčanica eura državama članicama europodručja

6. praćenje kretanja cijena, procjenjivanje rizika njihove stabilnosti[4]

Slika 1: Tijela nadležna za odlučivanje ESB, nacionalne središnje banke

Izvor: HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka

2.3.2 Sastav ESB-a

Uloga predsjednika ESB-a je sudjelovanje na svim europskim i međunarodnim sastancima visoke razine. ESB ima tri tijela koje su bitne za donošenje odluka:

Upravno vijeće glavno tijelo koje ima glavnu ulogu u donošenju odluka. Upravno vijeće obuhvaća Izvršni odbor te guvernera nacionalni središnjih banaka svih članica europodručja.

[4] EUROPSKA UNIJA, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hr

Izvršni odbor koji ujedno i upravlja radom Europske središnje banke se sastoji od predsjednika i potpredsjednika ESB-a te još četiri člana koji osam godina odrađuju mandat,a imenovani su od strane čelnika država članica europodručja.

Opće vijeće također uključuje predsjednika i potpredsjednika ESB-a i guvernera nacionalnih središnjih banaka država članica Europske unije. Glavnu ulogu joj je u savjetovanju i koordiniranju. [5]

3. SEPA

Europska bankarska industrija razvila je sistem jedinstvenog plaćanja u u jednoj valuti i to u eurima, a on se sastoji od niza inicijativnih ciljeva na uvođenje jedinstvenih instrumenata , standarda i infrastrukture za platni sustav u eurima.[6]

Možemo reći da je SEPA jedan od glavnih projekata Europske unije koja označuje jedinstveno područje za plaćanje u eurima.

Cilj joj je stvaranje jedinstvenog tržišta platnih usluga pomoću kojeg građanima, poslovnim subjektima te javnim tijelima omogućava izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija u eurima uz pomoć jedinstvenog modela i postupka koji se primjenjuje na cijelom SEPA području. SEPA je područje koje obuhvaća države članice Europske unije te Lihtenštajn, Norvešku, Andoru, Vatikan, Island, Švicarsku, Monako, San Marino što daje brojku od 28 država članica. SEPA se sastoji od jedne valute, jednog seta platnih instrumenata, zajedničkih pravnih osnova, poslovnih pravila, tehničkih standarda te infrastrukturu za obrade platnih transakcija.[7]

SEPA je prvo startala kao inicijativa europske bankarske industrije od čije je strane osnovano Europsko platno vijeće kao suradničko tijelo nadležno za provođenje odluka o platnom prometu. To je na početku bila tržišna inicijativa, međutim zbog sporog procesa migracije ustanovljeno je da je potrebna regulatorna intervencija na razini EU-a da bi projekt bio zadovoljavajući, te bio završen u predviđenom vremenu.[8]

[5] EUROPSKA UNIJA, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hr
[6] Kokkola ,T. (2010): European Central Bank, Eurosystem, The payment system, Frankfurt Am Main, str. 187
[7] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa
[8] Ibid., str. 2

3.1. Projekt SEPA u Europskoj uniji

Upravljačko tijelo projekta SEPA je Europsko platno vijeće koje koordinira i donosi odluke iz područja platnog prometa. Integraciji tržišta za plaćanje u eurima razvijanjem SEPA platne sheme koja je definirana pravilnicima SEPA kreditnih transfera i SEPA izravnog terećenja čemu pridonosi Europsko platno vijeće.

Banke, njihove udruge i institucije za platni promet članovu su Europskoj platnog vijeća (engl. European Payments Council). U svim aktivnostima također kao promatrač sudjeluje Europska središnja banka.

Hrvatska ima i svog predstavnika u Europskom platnom vijeću a njega određuje Hrvatska udruga banaka. Kako i sami znamo da Europsko platno vijeće čine isključivo predstavnici tržišta koji su na strani ponude platnih usluga, to je navelo da Europska komisija i Europska središnja banka osnuju Vijeće SEPA-e i tako u upravljanju tim projektom uključe i stranu potražnje za platne usluge. U prosincu 2013. Vijeće SEPA-a zamijenjeno je novim tijelom i to odlukom Europske središnje banke. Zamijenjeno je Odborom za mala plaćanja u eurima, u tom radu sudjeluju predstavnici na strani ponude i potražnje platnih usluga te središnje banke. Unutar svake države članice provodi se Migracija na SEPA-u.[9]

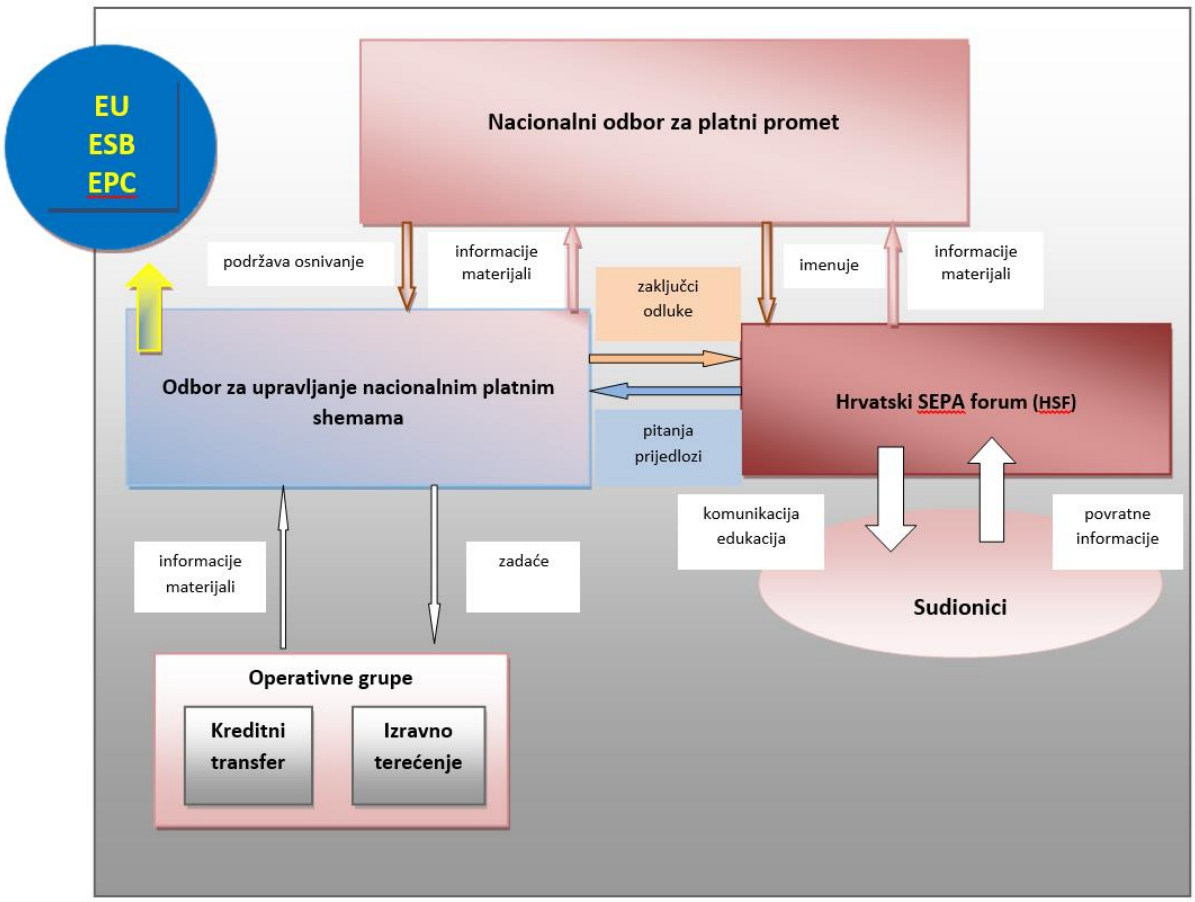
3.2. Projekt SEPA u Republici Hrvatskoj

U travnju 2013. u Republici Hrvatskoj pokrenut je nacionalni projekt SEPA na inicijativu Nacionalnog odbora za platni promet, međuinstitucionalnog tijela koje pruža podršku u funkcioniranju platnog prometa. Na jednoj od najvažnijih sjednica NOPP-a ujedno i 20. odlučeno je da će projektom SEPA u RH upravljati Nacionalni odbor za platni promet koji će koordinirati ,usmjeravati , a samim time i pratiti djelovanje radnih skupina, raspravljati će otvorenim pitanjima te pripremama izvješća o tijekovima projekta.

Hrvatski odbor za SEPA koordinaciju i Hrvatski SEPA forum su radna tijela projekta SEPA u našoj zemlji. Ta tijela su samostalna u obavljanju zadataka te im je zadatak da o svim izvršenim aktivnostima izvješćuju NOPP. Ovisno o broju obavljenih zadataka radna tijela mogu osnovati posebne radne skupine.

[9] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

Na 22. sjednici NOPP-a u svibnju 2013. godine donesene su odluke o osnivanju radnih tijela projekta SEPA (Hrvatski odbor za SEPA koordinaciju i Hrvatski SEPA forum). Nakon što su se izradile i prihvatile nacionalne sheme, odnosno Pravila HRK SCT sheme, Osnovne HRK SDD sheme i Poslovne HRK SDD sheme, HOSK dolazi do zaključka da je potrebno osnovati posebno tijelo koje bi bilo zaduženo za upravljanje svim tim shemama. Na 24. sjednici koja je održana 18. svibnja 2015. donesena je odluka o osnivanju Odbora za upravljanje nacionalnim shemama (OUNS) koju je donio nacionalni odbor za platni promet.Potreba za radom Hrvatskog odbora za SEPA koordinaciju prestaje osnivanjem OUNS-a koji je preuzelo ulogu u budućem upravljanju nacionalnim SEPA shemama, kao i samu zadaću daljnjeg razvoja projekta SEPA u našoj zemlji.[10]

Slika 2: Nacionalni odbor za platni promet

Izvor: SEPA HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

[10] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

3.3. SEPA platni instrumenti

Kako bi se ostvarili ciljevi koji su postavljeni SEPA-om, razvijaju se novi platni instrumenti i to SEPA kreditni transfer te SEPA izravno terećenje koji se koristi za plaćanje u eurima na cijelom SEPA području. Platni instrumenti SEPA-e se koriste u skladu sa tim platnim shemama, pri čemu SEPA sheme čine zajednički skup pravila, praksa te standarda koji su dogovoreni na međubankovnoj razini.[11] Sheme su definirane SEPA pravilnicima (Pravilnik za SEPA kreditni transfer i Pravilnik za SEPA izravno terećenje. Sva pravila i svi standardi koji su opisani u pravilnicima su obvezni za pružatelje usluga koji su ušli u SEPA platne sheme. Pozitivna stvar kod primjene SEPA platnih instrumenata i pravila za SEPA sheme je ta što omogućavaju korisnicima platnih usluga izvršenje bezgotovinskih plaćanja u eurima na jednak način i pod jednakim uvjetima na cijelom SEPA području.[12]

3.3.1. Kreditni transfer

Kreditni transferi služe kao nacionalna ili prekogranična platna usluga. Time se račun za plaćanje primatelja plaćanja odobrava za platnu transakciju ili niz takvih transakcija na teret platiteljeva računa za plaćanje od pružatelja te platne usluge kod kojeg se vodi platiteljev račun za plaćanje preko instrukcije koju daje platitelj.[13]

3.3.2. Izravno terećenje

Nacionalna ili prekogranična platna usluga koja tereti platiteljev račun za plaćanje, kada platnu transakciju inicira primatelj plaćanja ali jedino uz suglasnost platitelja zove se izravno terećenje.[14]

3.3.3 Platne kartice

Platna kartica je platni instrument kojem vlasniku te kartice omogućava plaćanje različitih roba ili usluga uz pomoć nekog uređaja ili na daljinu, što mu omogućava podizanje gotovog novca, korištenje svih drugih dopustivih usluga na bankomatu ili drugom uređaju. U RH će doći do

[11] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa
[12] Ibid., str. 2
[13] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa
[14] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

promjena postojećih platnih instrumenata i platne strukture migracijom na SEPA-u. NOPP donosi odluku da se osim platnih transakcija u eurima u nacionalni projekt SEPA budu uključene i platne transakcije u kunama. Uključivanje i platnih transakcija u kunama se osigurava jedinstvena tehnološka platforma u RH za procesiranje tih platnih transakcija, kao i ostale preduvjete za daljnji njihov razvoj u našoj zemlji u skladu sa europskim standardima. Time se RH priprema za stvaranje odgovarajuće pripreme cjelokupnog sustava platnog prometa prije uvođenje eura kao službene valute.[15]

3.4 Nacionalni plan migracije na SEPA-u

Kako bi se hrvatski projekt SEPA pravodobno provodio prema rokovima koji su zadani Uredbom EU br. 260/2012, kao i informiranje svih onih koji sudjeluju u projektu SEPA odnosno onima koji su obuhvaćeni promjenama u području platnog prometa, Nacionalni odbor za platni promet prihvatio je Nacionalni plan migracije na SEPA-u. To je dokument koji ima detaljan opis svih planiranih aktivnosti te tijeka migracije koji su unaprijed definirani rokovima za njihovo izvršenje. Cijeli dokument je objavljen i dostupan je svima na internetskoj stranici hrvatskog projekta SEPA.

Kako su u međuvremenu nastupile promjene u organizacijskoj strukturi u provođenju projekta SEPA, NOPP na 24. i 26. sjednici jednoglasno prihvaća njegove izmjene.[16]

3.5. Pravni okvir SEPA-u

Pravni okvir za SEPA-u čine sljedeći propisi:

I. Direktiva (EU) 2015/2366

Europska unija je 2015. usvojila novu Direktivu (EU) 2015/2366 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, o izmjeni direktiva 2002/65/EZ, 2009/110/EZ i 2013/36/EU te Uredbe (EU) br. 1093/2010 i o stavljanju izvan snage Direktive 2007/64/EZ,) kojom se unapređuju postojeća pravila za sigurnija plaćanja,

[15] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa
[16] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

zaštitu potrošača i inovacije uzimajući u obzir nove digitalne platne usluge. Direktiva (EU) 2015/2366 primjenjuje se od siječnja 2018.

II. Zakon o platnom prometu (NN, br. 66/2018.)

Odredbe Direktive (EZ) 2015/2366 o platnim uslugama transponirane su u Republici Hrvatskoj u Zakon o platnom prometu (NN, br. 66/2018.). Zakon o platnom prometu stupio je na snagu 28. srpnja 2018.

III. Uredba (EZ) br. 924/2009

Uredbom (EZ) br.924/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o prekograničnim plaćanjima u Zajednici, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 2560/2001, propisana je obvezna primjena jednakih naknada za prekogranična plaćanja (plaćanja između pružatelja platnih usluga koji se nalaze u različitim državama članicama Europske unije uključujući Norvešku, Island i Lihtenštajn) i odgovarajuća nacionalna plaćanja (plaćanja između pružatelja platnih usluga unutar države članice) u eurima.
Odredbe navedene Uredbe ne propisuju da su takve platne transakcije besplatne, već da pružatelji platnih usluga naplaćuju iste naknade za odgovarajuće platne transakcije neovisno o tome radi li se o nacionalnim ili prekograničnim platnim transakcijama.
Uredbom (EZ) br. 924/2009 također je propisana standardizacija u svrhu jednostavnijeg izvršenja prekograničnih plaćanja, odnosno korištenje međunarodnog broja bankovnog računa (IBAN) i identifikacijskoga kôda banke (BIC).

IV. Uredba (EU) br. 260/2012

Uredbom (EU) br. 260/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. ožujka 2012., kojom se utvrđuju tehnički i poslovni zahtjevi za kreditne transfere i izravna terećenja u eurima i kojom se mijenja i dopunjuje Uredba (EZ) br. 924/2009, propisani su krajnji rokovi za migraciju s postojećih nacionalnih kreditnih transfera i izravnih terećenja u eurima na SEPA sheme za kreditne transfere i izravna terećenja u skladu s definiranim pravilima i tehničkim standardima. Uredbom (EU) br. 260/2012 propisuje se obvezna primjena tehničkih standarda i definiranih pravila, kao što je korištenje međunarodnog broja bankovnog računa (IBAN) i

standard za financijske poruke (ISO 20022 XML) za sve kreditne transfere i izravna terećenja u eurima u Europskoj uniji.
Države članice koje još nisu uvele euro, pa tako i Republika Hrvatska, obvezne su ispuniti SEPA zahtjeve propisane navedenom Uredbom najkasnije do 31.listopada 2016.
Države članice Europske unije koje su uvele euro imale su kao krajnji rok za migraciju na SEPA kreditne transfere i izravna terećenja 1.veljače 2014. Navedeni je rok kasnije dodatno produljen na temelju Uredbe (EU) br. 248/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. kojom se mijenja Uredba (EU) br. 260/2012, i to do 1.kolovoza 2014.

V. Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa

U svrhu primjene Uredbe (EZ) br. 924/2009 i Uredbe (EU) 260/2012, u dijelu kojim se definiraju nacionalna tijela nadležna za provođenje nadzora i rješavanje pritužaba, izvansudski pritužbeni postupci i postupak mirenja te prekršaji za postupanje protivno uredbama, Republika Hrvatska u 2013. godini donijela je Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa (NN, br. 54/2013.).
S obzirom na to da je u međuvremenu donesena i Uredba (EU) br. 2015/751 o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica, izrađen je i novi Zakon i provedbi uredbi Europske nije iz područja platnog prometa (NN, br. 50/2016.) kojim se uređuju predmetna područja (nadzor, rješavanje pritužaba, izvansudski pritužbeni postupci i postupci mirenja te prekršaji) za sve navedene uredbe EU-a iz područja platnog prometa.[17]

3.6.SEPA infrastruktura za obračun i namiru platnih transakcija

Uredbom (EU) br. 260/2012 bilježi se obveza za sve sudionike eurskih platnih sustava za mala plaćanja u EU da se osigura tehnička interoperabilnost platnog sustava sa svim drugim sustavima za mala plaćanja, ali se to jedino odnosi na plaćanja unutar Europske unije. Infrastruktura koja služi za obradu i namiru tih platnih transakcija u SEPA okružju mora obraditi SEPA plaćanja u eurima među svim sudionicima te SEPA sheme. To se odnosi na sve

[17] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

sudionike SEPA sheme, nije bitno u kojoj se državi SEPA područja nalaze, a cilj je uspostaviti tehničku interoperabilnost platnih infrastruktura.

U RH prema u dogovoru s hrvatskom bankarskom zajednicom a što je bilo predviđeno Nacionalnim planom migracije na SEPA-u, uspostavlja se jedinstvena platna infrastruktura za obračun svih nacionalnih i prekograničnih SEPA kreditnih transfera koji su u eurima. EuroNKS je započeo radom 6.lipnja 2016., a to je novi platni sustav u RH za obračun platnih transakcija u eurima, a provodi se pravilima SEPA Credit Transfer sheme za kreditne transfere Europskog platnog vijeća.

Jako bitna komponenta koju je uspostavila Hrvatska narodna banka je TARGET 2 u svrhu uvođenja eurskih računa banaka, njome se namiruje obračun nacionalnih i prekograničnih platnih transakcija u eurima. O TARGET 2 ću se osvrnuti u nastavku mog završnog rada. TARGET2 – HR započeo je sa produkcijskim radom 1. veljače 2016. u skladu sa Nacionalnim planom migracije na SEPA-u.

Na dan početka rada EuroNKS, Nacionalni klirinški sustav (NKS) odnosno platni sustav za obračun svih platnih transakcija u kunama, započinje s obračunom platnih transakcija Pravilima HRK SCT sheme. Prije toga svega sve banke su prihvatile navedenu shemu kao jedinstvenu skup pravila za izvršavanje kreditnih transfera u RH.[18]

4. TARGET 2

Uvođenjem eura 1. siječnja. 1999. godine mijenjaju se pravila koja reguliraju obavljanje platnog prometa u eurozoni.. Uvođenjem eura dovodi do toga da su plaćanja izvan državnih granica potpuno iste kao i plaćanja unutar zemalja. To tržište jedinstvenog novca olakšalo je Eurosustavu stvaranje širokog područja RTGS sustava – TARGET – za namiru novčanih sredstava središnje banke za hitne isplate velike vrijednosti u eurima.[19]

TARGET2 je sustav bruto namire u stvarnom vremenu s kojom upravlja i koja je u vlasništvu Eurosustava. Središnje banke i poslovne banke ako žele mogu predati naloge za plaćanje u eurima na sustav TARGET 2, tu se one obrađuju i podmiruju u novcu središnje banke.

[18] HNB, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa
[19] Kokkola , T. (2010): European Central Bank, Eurosystem, The payment system, Frankfurt Am Main, str. 177

Sustav TARGET 2 podmiruje sva plaćanja koja su povezana uz operacije monetarne politike Eurosustava, te bankovne i marketinške transakcije.

Svako 5 dana TARGET2 obrađuje vrijednosti koja je blizu cijelog BDP-a europodručja i to ga čini kao jednog od najvećih platnih sustava na svijetu. Mnogi broj banaka (nešto više od 1000 njih) koriste TARGET 2 za pokretanje transakcija u eurima, u svoje ime ili u ime svojih klijenata. Gledajući podružnice preko TARGET 2 dolazi se do brojke do više od 52 000 banaka na svijetu i njihovih klijenata.

Kao i što znamo da su zahtjevi tržišta jako promjenjivi, Eurosustav pokreće reviziju svojih RTGS usluga, cilj je konsolidacija tehničke i funkcionalne aspekte TARGET 2 i T2S, čiji je cilj poboljašna učinkovitost i smanjenje operativnih troškova.[20]

4.1. Ciljevi programa TARGET 2

Prvi cilj programa TAGRGET2 je potpora za provedbu monetarne politike Eurosustava te funkcioniranje tržište novca u eurima. Drugi cilj je smanjenje sustavnog rizika rizika na tržištu plaćanja odnosno mogućnost jednog aktera na izazivanje kolapsa na cijelom tržištu. Treći, ujedno i zadnji cilj je osiguravanje učinkovite obrade svih prekograničnih plaćanja u eurima. Kad se ovi ciljevi osiguraju to će pridonijeti sigurnom i učinkovitom protoku plaćanja cijelom Europom, a to donosi stabilnosti eura.[21]

4.2. Funkcioniranje TARGET 2

Funkcioniranje TARGET2 ima svoje specifičnosti tako što se nalozi za plaćanje dostavljaju platformi koja ih obrađuje i podmiruje jednog po jednog kontinuirano u novcu središnje banke, s trenutkom konačnosti, te tu ne postoji ni gornja ni donja granica vrijednosti. Ovaj sustav koriste središnje i poslovne banke zbog provođenja monetarne politike, međubankarsih i komercijalnih plaćanja.

[20] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html
[21] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html

Nova koncepcija TARGET 2 utemeljena na implementaciji SEPA jedinstvenog platnog prostora EU-a i bankarske integracije sustava plaćanja čitave financijske industrije.[22]

Dva ključna pitanja za nesmetanu obradu plaćanja RTGS sustavima su pitanje dostupnosti i cijene likvidnosti. Sustav velik broj komponenata koje omogućuje učinkovito upravljanje likvidnošću, a to su vremenske transakcije, mogućnost rezerviranja likvidnosti, postupak optimizacije, limiti, prioriteti plaćanja, udruživanje likvidnodti.

TARGET 2 dostupan je svaki radni dan od 07:00 do 18:00. Sustav ne radi na Novu godinu (1 siječanj), Veliki petak, Uskršnji ponedjeljak, Praznik rada (1.svibnja), na Božić, te 26.prosinca.[23]

4.3. TARGET 2 saldo i likvidnost središnje banke

Ekonomska kriza omogućila je pomak u obrascu privatnih platnih tokova diljem euro područja te u istom vremenu u likvidnosti koju daju nacionalne središnje banke. Bankovne institucije koje se svakodnevno susreću s neto isplatama izmirene u novcu središnje banke trebaju više likvidnosti središnje banke nego inače. Njihove nacionalne središnje banke osiguravaju likvidnost u količinama većim od onih koje su inače potrebne kako bi se pokrile trenutne potrebe za likvidnošću. Bilance tih nacionalnih središnjica pokazuju povećanu likvidnost kroz zajmove unutar aktive i obveza u odnosu na Europsku središnju banku u sustavu TARGET2.[24]

4.4. Sudjelovanje

Provođenje operacija monetarne politike u europodručju je glavni razlog postojanja ovog sustava. Sve članice EU pa tako i one koje još nisu usvojile euro kao glavnu valutu, također mogu sudjelovati u sustavu TARGET2 i podmirivati transakcije u eurima putem platofrme. Sve druge financijske institucije povezuju se sa TARGET2 pomoću središnje banke sudionice. Imamo nekoliko različitih pristupa, a to su: izravni sudionik, neizravno sudjelovanje, pristup više adresa, adresibilni BIC.

[22] Rankov, S. (2007). Modeli sistema velikih plaćanja u bankarskoj praksi EU. Bankarstvo (1-2), str. 63.
[23] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html
[24] TARGET2 balances of national central banks in the euro area. (2011). Monthly Bulletin, str.37.

Izravni sudionik je financijska institucija koja je osnovana u Europskom gospodarskom prostoru, a ima RTGS račun u novcu središnje banke u sustavu TARGET2, šalje i prima plaćanja u svoje ime ili u ime svojih klijenata

Neizravno sudjelovanje je također financijska institucija koja je osnovana u Europskom gospodarskom prostoru, a služi da šalje i prima plaćanja od izravnog sudionika u sustavu TARGET2.

Pristup više adresa su sve podružnice i podružnice izravnog sudionika u Europskom gospodarskom prostoru, a zadatak im je usmjeravanje plaćanja putem računa izravnog sudionika. Adresibilni BIC je dopisnik izravnog sudionika, ima identifikacijski kod banke bez obzira gdje je osnovan.[25]

4.5. Prethodnik TARGET2 – TARGET

Važno je reći da TARGET po svom sastavu nije novi način plaćanja, on spaja elemente postojećih nacionalnih RTGS sustava zemalja Europske monetarne unije za izvršavanja plaćanja transakcija velikih vrijednosti. TARGET sadržava sve svih nacionalne RTGS sisteme država koje su odabrale euro i ESB-a koji upravlja TARGET-om.[26]

Prvi sustav koji je postojao bio je RTGS (sustav prve generacije za euro), zamjenjuje ga TARGET koji je započeo s radom 4.siječnja 1999.godine i to samo nekoliko dana nakon uvođenja eura. Euru je potrebna bila platna usluga koja bi osiguravala podršku u operacijama monetarne politike te za podmirivanje plaćanja u eurima preko državnih granica u Europskoj uniji. TARGET je nastao na sustavu RTGS koji je imao različite komponente koje su već postojale na nacionalnoj razini, jer za osnivanje jedinstvenog sustava nije bilo vremena. To se sve pokazalo neučinkovitim i skupim. Redizajn TARGETA je TARGET2 koji nudi usklađene usluge samo na jednoj tehničkoj platformi.

Tri banke koje su dobile zadatak da razviju novu platformu bile su Banque de France, Deutsche Bundesbank, Banca d'Italia (poznate kao 3CB).

[25] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html
[26] Vujčić, B. (2003). Euro – Europska monetarna unija i Hrvatska. Zagreb: Masmedia, str. 128.

Pokretanje novog sustava TARGET2 dogodilo se 19.studenoga ., međutim potpunu kontrolu da zamijeni prvu generaciju TARGET-a dogodila se tek u svibnju 2008. godine.[27]

4.6. TARGET2-vrijednosni papir (T2S)

Pri kupnji i prodaji vrijednosnih papira , vrijednosni papiri i plaćanja mijenjaju vlasnike, odnosno to je proces kojeg nazivamo namirom vrijednosnih papira. TS2 ili TARGET2-Securities je baza na kojoj se razmjena odvija istodobno, ali ono što je najvažnije i sigurno.

Velika uloga TS2 je ta jer su okončani problemi složene prekogranične nagodbe, te su riješeni problemi namire među zemljama u Europi.

Osnivanjem TS2 stvorena je nova zajednička baza koja pomaže ulagačima diljem Europe da prenose vrijednosne papire i novac. Korisnika ove baze je trenutno 20 europskih zemalja. Gotovina koji se koristi za namirenje transakcija je zapravo gotovina središnje banke jer banke plaćaju vrijednosne papire na toj stranici s računom koji imaju kod SB, te se zbog toga rizik transakcije umanjuje.[28]

Razlozi postojanja TS2 su sljedeći:

Jedan od prvi i glavnih razloga jeste taj jer se olakšava nabavu vrijednosnih papira u zemljama Europske unije. Nadalje umanjuju se troškovi prekodržavnih plaćanja, te se stvara velika konkurencija između pružatelja trgovinskih usluga. Spajanje kolaterala i likvidnosti, a to bankama omogućuje da ih ne trebaju više držati na različitim mjestima, a to omogućava brzo premještanje na lokacije gdje su najpotrebnije.

Nema više velikog rizika pri namirenju što omogućava veću ekonomsku stabilnost korištenjem gotovine SB za transakcije. Ako netko želi biti akter na tržištu te svoje transakcije podmirivati vrijednosnim papirima bazom TARGET2 Securities, treba napraviti račun u nekom od središnjim depozitara koji je spojen na TS2, te imati raspoloživi gotovinski račun u središnjoj banci koja je povezana sa platformom. Računi su raspoređeni jedan do drugoga na platformi, odnosno taj model je brz s malom mogućnosti rizika, te je učinkovit u podmirenju.[29]

[27] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html
[28] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html
[29] EUROPSKA CENTRALNA BANKA, https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html

4.6.1. Istovremeno poravnanje i spajanje na TS2

Sve transakcije koje se obavljaju moraju slijediti upute koje su zadane od strane CSD-a i od središnje banke kada se pristupi sustavu. Kada se podmiruje transakcija gotovina i vrijednosni papir u istom trenutku mijenjaju vlasnika. Transakcija je nisko rizična, jer se odrađuje novcem SB. TARGET2 Securities daje mogućnost korištenja skup sofisticiranih tehnoloških značajki koja sadrži algoritme poboljšavajući učinkovitost ravnanja i unaprijeđene mehanizme autokolateraliziranja. Akteri koji sudjeluju na tržištu su u komunikaciji sa T2S-om preko tehničkog sučelja SB, ali banke sebi daju mogućnost direktnog upućivanja T2S-a. Akteri koji su direktno povezani još uvijek trebaju imati račun u SB radi podmirivanja transakcija.[30]

4.6.2. Središnja spremišta vrijednosnih papira

U 20 europskih zemalja imamo 21 CDD koji su povezani sa TARGET2 Securitiesom. Kako bi pristupili bazi, CSD treba biti u skladu sa propisima prihvaćanja iz smjernica TS2, također treba se potpisati ugovor „Okvirni sporazum“ s Eurosustavom.

Popis središnjih spremišta vrijednosnih papira:

1. Bank of Greece Securities Settlement System (BOGS)
2. Centralny depozitar cennych papireov SR, a.s. (Slovakia)
3. Clearstream Bankin AG (Germany)
4. Depozitarul Central S.A. (Romania)
5. Eurolcear Belgium
6. Euroclear France
7. Euroclear Netherlands
8. Iberclear – BME Group (Spain)
9. ID2S (France)
10. Interbolsa (Portugal)
11. KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d. (Slovenia)
12. Kozponti Elszamolohaz es Ertektar Zrt. – KELER (Hungary)
13. LuxCSD S.A. (Luxembourg)
14. Malta Stock Exchange (Malta)

[30] Ibid

15. Monte Titoli S.p.A. (Italy)
16. Narodny Centralny Depozitar Cennych (Slovakia)
17. Nasdaq CSD (Estonia, Latvia, Lithuania)
18. National Bank of Belgium Securities Settlement System (NBB-SSS)
19. OeKB CSD (Austria)
20. SIX SIS Ltd. (Switzerland)
21. VP Securities A/S (Denmark)

Važno je napomenuti da za podmirenje T2S osim eura možemo koristiti i dansku krunu.[31]

5. PSD2 i konkurencija bankama

Payment Service Directive – PSD2 Direktiva (EU) 2015/2366 sadrži propise o novim uslugama kojima će upravljati pružatelji platnih usluga treće strane (Third Party Payment Service Providers – TPP) u ime korisnika platnih usluga (Payment Service User – PSU). Ova direktiva odnosno njena provedba imat će učinak na sve firme diljem Europe koja realiziraju plaćanja. Glavne usluge ove uredbe su te: licence za third party providere, nova načela za autentikaciju klijenata, smanjuje se dobit, a povećavaju rashodi to se odnosi na kreditne institucije. [32]

Banke se mogu odlučiti na dvije opcije. Poduzeti obrambeni scenarij što znači i manji broj promjena odnosno zadovoljavanje najmanjeg standarda ili poduzeti ofanzivni scenarij te time prijeći na naprednu ulogu i kreirati financijski ekosustav.

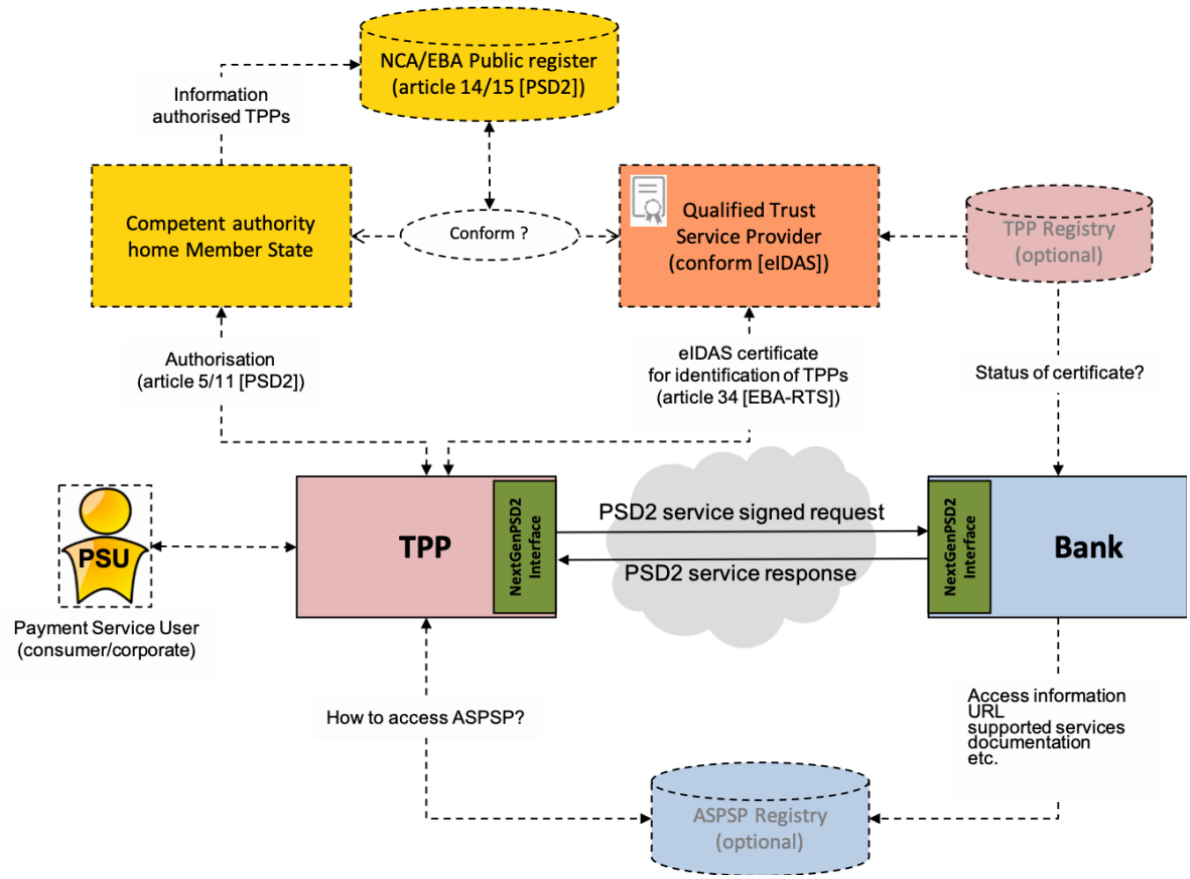
Temelj ove direktive je postavljanje unikatnog sustava gotovinskih transakcija, a to je avangarda za pokretanje računalne tehnologije bankarstva u cijeloj Europi. Hrvatska se već pomalo počela privikavati na takvu situaciju, veliki broj hrvatskih banaka već sad ostvaruje suradnju s FinTech firmama. To znači da je hrvatska uhvatila korak sa zapadnom europom.[33]

5.1. Inicijativa NextGenPSD2 Berlinske skupine

Ova inicijativa je radna grupa u grupaciji Berlinske skupine čiji je cilj stvoriti zajednički, otvoreni, ali prije svega kompatibilni europski standard za sučelje namjenskih programa

[31] ibid
[32] HPB, https://www.hpb.hr/hr/psd2-hpb-open-api-portal/318
[33] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

(Application Programming Interface) kako bi se trećim pružateljima usluga omogućio pristup bankovnim računima koja je u skladu sa ovom direktivom (PSD2). U ovoj jedinstvenoj suradnji, svi sudionici ove inicijative (NextGenPSD2) skupa djeluju na ostvarenju te cjelokupne vizije s ciljem usklađivanja standarda PSD2 XS2A sučelja za mehanizme, informacije, infrastrukture obvezni dijelovi otvorenog tržišta. Stvarna interoperabilnost presudna je značajka konkurencijskih paneuropskih PSD2 XS2A usluga koja će donijeti daljnji napredak tom zajedničkom europskom tržištu, a od toga će korist imati industrija platnih usluga, ali ponajviše potrošači i proizvođači odnosno poduzeća.[34] Usklađenost XS2A sučelja je bitno jer omogućava napredak XS2A usluga u njihovom obujmu, po najmanjim mogućim rashodima, jedinstveni PSD2 XS2A ekosustav sadrži i druga tehnička, funkcijska, upravljačka područja s komplementarnih usluga, a to sve je prikazano na sljedećoj slici:

Slika 3: Cjeloviti PSD2 XS2A ekosustav

Izvor: HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

[34] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

5.1.1. Glavne komponente NextGenPSD 2

- Moderni „RESTful" API set koji upotrebljava HTTP/1.1 uz TLS 1.2 (ili viši) kao protokol za prijenos podataka
- Integriranje povratnih informacija iz javnog savjetovanja u prvoj verziji nacrta
- Identifikacija TPP-a putem ETSI viii -definiranih eIDAS certifikata: QWACS je obvezan (jednostavna mjera zaštite od npr. DDOS napada), a QSEALS izboran za banke (TPP prati upute banke)
- Podržava sve PSD2-om zahtijevane slučajeve pružanja usluga iniciranja plaćanja, usluga informiranja o računu i usluga potvrde raspoloživosti sredstava, dok su buduća, višestruka/skupna i periodična plaćanja izborna (ovisno o podršci u okviru online bankarstva ili nacionalnog zakonodavstva)
- Potpuna viševalutna podrška računa
- Četiri modela arhitekture za pouzdanu autentifikaciju klijenta (SCA): preusmjeravanje, OAuth2, odvojeno i „ugrađeno", s utjecajem TPP-a na prednost preusmjeravanja
- Višerazinski SCA pristup za poduzeća, npr. podupiranje načela dvostruke provjere („četiri oka")
- Podržava račune za namirenje kartičnih transakcija
- Upotrebljava „košarice" za potpisivanje kao instrument za potpisivanje grupiranih transakcija (umjesto funkcija višestrukog plaćanja)
- Transparentna struktura resursa (omogućava TPP-ovima pregled čak i u složenim poslovnim procesima)
- Posebna suglasnost za API, čime se obrada suglasnosti odvaja od pristupa računu, pri čemu se poštuju zahtjevi PSD2-a i GDPR-a
- Izborna podrška tijekom sesije (skupa uzastopno izvršenih transakcija) podložno odgovarajućoj suglasnosti klijenta
- Podatkovne strukture, bilo kao (ovisno o zahtjevima za maloprodaju u odnosu na one za poduzeća)
    - JSON s podatkovnim modelom koji se temelji na ISO 20022 ili
    - XML s pain.001 za PISP-ove i camt.05x za AISP-ove
- Integrirani formalni i transparentan proces upravljanja promjenama i izrade verzija

- Mogućnost dodatnih proširenja koja omogućavaju izgradnju („non-core“ PSD2) usluga s dodanom vrijednošću[35]

Hrvatsko udruženje banaka dio Berlinske skupine postalo je u rujnu 2017. godine. Tada se smatralo da NextGenPSD2 dovodi do stvaranja cjelovitog standarda API za kreditne institucije. Međutim, danas se taj standard Berlinske skupine čini najboljom inicijativom za uvođenje standarda PSD2 API, čiju podršku dobivaju od kreditnih institucija diljem Europske unije.[36]

Banke u RH koje podupiru HUB-ovu inicijativu PSD 2

-Addiko Bank d.d.

- Agram banka d.d.

- BKS bank AG

- Erste%Steieremarkische Bank d.d.

- Hrvatska Poštanska Banka d.d.

- Istarska Kreditna Banka Umag d.d.

- Karlovačka banka d.d.

- OTP Banka d.d.

- Partner banka d.d.

- Privredna banka Zagreb d.d.

- Raiffeissenbank Austria d.d.

- Sberbank d.d.

- Zagrebačka banka d.d.[37]

Struktura PSD2 API za naše tržište dijeli se na tri dokumentacije:

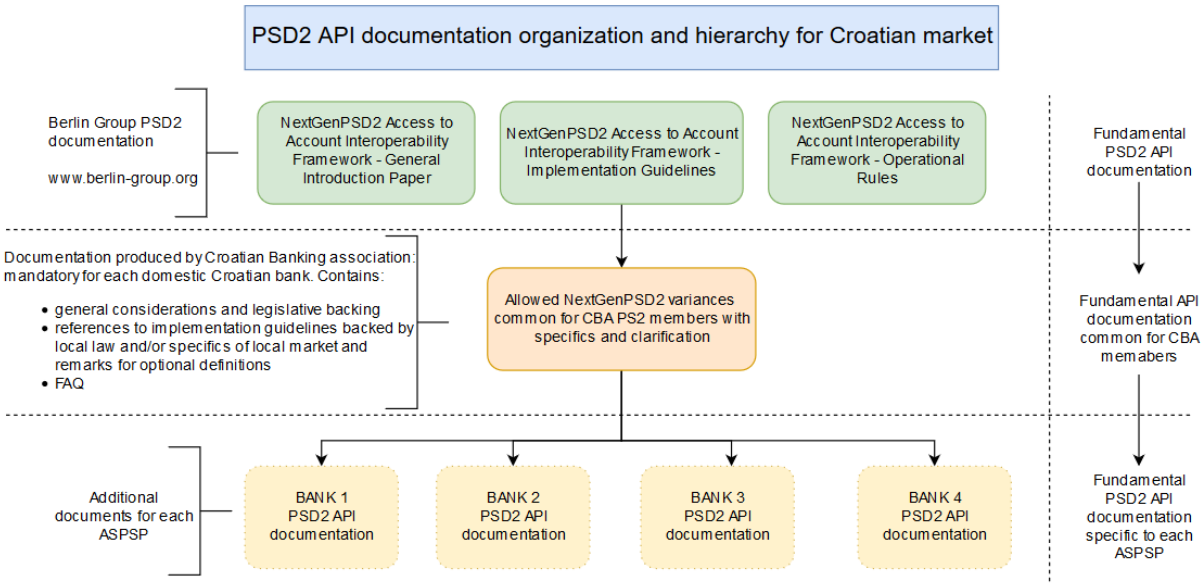
1. Dokumentacija NextGenPSD2 API

[35] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr
[36] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr
[37] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

2. Dokumentacija CBA PSD2 API

3. Dokumentacija ASPSP-a[38]

Ovisnost među ove tri skupine dokumentacija možemo vidjeti na sljedećoj slici:

Slika 4: Dokumentacija PSD2 API za hrvatsko tržište

Izvor: HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

5.2. Pojačanja konkurencija banaka

Osnovni cilj ove direktive je pojačavanje konkurencije banaka, veća je razina zaštita usluga, sigurnost klijenata, lakše inoviranje. Banke su neko vrijeme odustajale od pružanja podataka trećim osobama, međutim kako su nova pravila stupila na snagu, mora se pronaći „zlatna sredina“ između zaštite i stvaranja novih jednostavnih usluga. Izjava Nevena Barbaroša, viceguvernera Hrvatske narodne banka: „Očekuje se da će nova direktiva doprinijeti daljnjem razvoju digitalizacije u bankarstvu, ali poštujući određene načela, prije svega sigurnosna. Razvoj instant plaćanja bit će osnova na kojoj će se razvijati nove platne usluge. Standardizira se pristup podacima trećim stranama kroz jedinstveno aplikacijsko

[38] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

programsko sučelje, naravno, uz suglasnost korisnika, a dolaze i veći zahtjevi sigurnosti za sva elektronička plaćanja i za sve pružatelje platnih usluga“.[39]

5.3. Što PSD2 donosi klijentima?

Klijentima se omogućuje da će s jednim davateljem usluga plaćanja, mogu koristiti sredstva s jednog ili više računa, a to znači da će preko toga gledati stanje računa u bankama. Prethodno tome je postizanje ugovora među davateljima usluga i klijenata, uz suglasnost računa terećenja i različite račune informiranja. Tada banka daje sve informacije o klijentima koji imaju ugovor sa tom bankom, tj. uz račune za koje imaju suglasnost.

Još jedan doprinos klijentima je taj što se povećava njegova sigurnost brzim spajanjem transakcija, te povećanje sigurnosti pri kupnji na internetu (3D Secure code).[40]

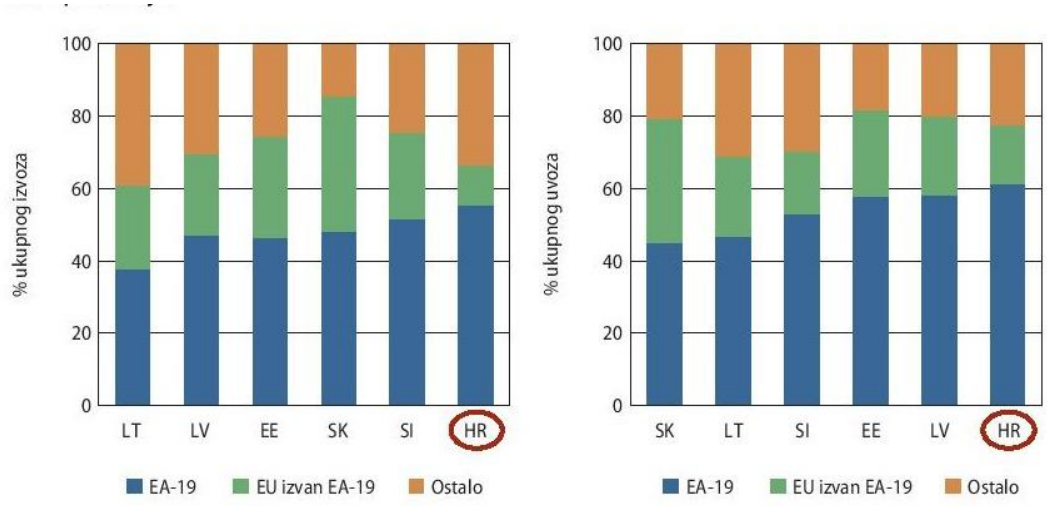
6. Prilagodba hrvatskog platnog sustava ulasku u eurozonu

Razlog postojanja zajedničke valute u EU želja je za dubljom europskom integracijom, koja je u velikoj mjeri opravdana ekonomskim interesom. Uvođenje eura treba sagledati u većem opsegu prelazeći bilo kakvu ekonomsku analizu. Velika je razlika u razinama što se tiče trenutne političke i ekonomske integracije među državama članicama. Većina zemalja pristupanjem Schengenu se obvezala otvoriti svoje granice za države članice europske unije, naravno uz povećanje sigurnosti na granicama. Također se većina država članica odlučila prihvatiti zajedničku valutu, međutim pojedine države pristupanjem EU još nisu zatražile tako nešto. Hrvatska se jako dugo dvoumila odnosno država nije bila sigurna je li spremna poduzeti korake kako bi se priključila većini država članice Europske unije, a cilj je jačanje političke i ekonomske integracije.[41]

[39] HRVATSKA UDRUGA BANAKA, https://www.hub.hr/hr/psd2-direktiva-otvara-prilike-za-razvoj-poslovanja-banaka-i-it-tvrtki
[40] HPB, https://www.hpb.hr/hr/psd2-hpb-open-api-portal/318
[41] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA, https://euro.hnb.hr

Tek kada bi se osnovala cjelovita monetarna unija iskoristio bi se sav potencijal zajedničkog (jedinstvenog) tržišta. To se ponajprije događa dovođenjem transakcijskih troškova na najnižu moguću razinu, dovesti gospodarstvo do te razine da je otporno na vanjske šokove.[42]

Svaka država mora osigurati visok stupanj trgovinske i financijske integracije sa državama koje su članice monetarne unije. Mora postojati slični koncepcija gospodarstva i diversificiranost među državama.[43] Sa svime time se postiže bolja povezanost poslovnih ciklusa i ekonomskih šokova među državama, te ostatka monetarne unije, što dovodi do zaključka da će monetarna politika djelovati na gospodarstvo. Kada država prihvati sve kriterije omogućuje joj se pristup monetarnoj uniji, ako se to ne dogodi država mora ostati na monetarnoj neovisnosti.[44]

Slika 5: Prosječna vrijednost udjela u 2015 i 2016 godini

Izvor: Eurostat

6.1. Hrvatska snažno integrirana s europodručjem

Kako i sama teorija valutnog područja kaže da državama poput Hrvatske odgovara formiranje jedinstvenog valutnog područja sa glavnim vanjskotrgovinskim suradnicima. To dokazuje dosta visok stupanj otvorenog gospodarstva, te promjena cijena međunarodno razmjenjivih proizvoda do koji dolazi zbog promjene tečaja, brzo se prenosi na domaće cijene. Samim time državi zasigurno odgovara stabilan tečaj ili pristupanje monetarnoj uniji sa trgovinskim suradnicima. Zasigurno da trgovinska integracija vodi jačem prebacivanju šokova između

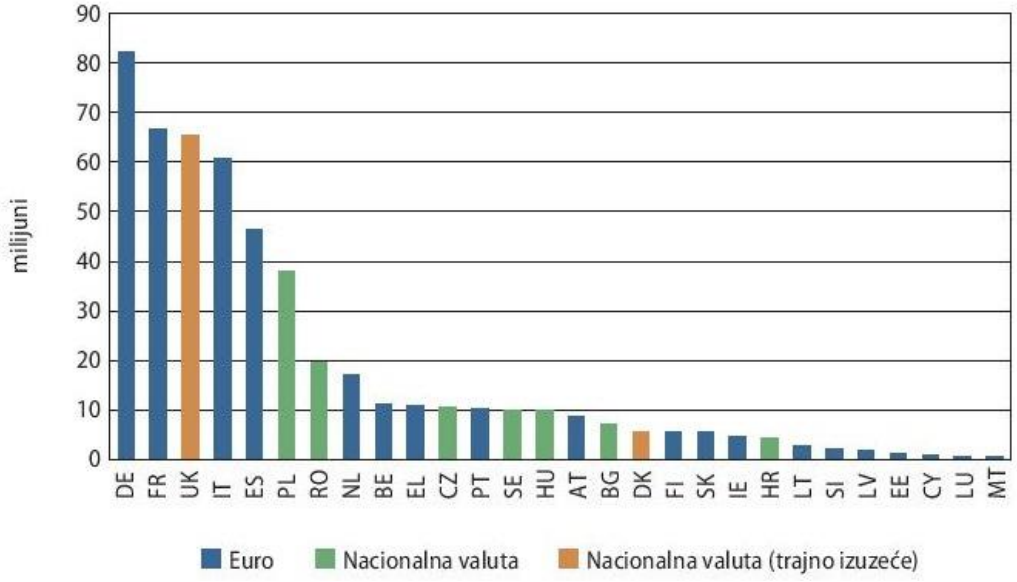
[42] Motivi za formiranje EMU-a izneseni su u tzv. Delorsovu izvješću (Committee for the Study of Economic and Monetary Union, 1989.)
[43] Ključan doprinos razvoju teorije optimalnih valutnih područja Mundell (1961.), McKinnon (1963.), Kenen (1969.)
[44] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA , https://euro.hnb.hr

trgovinskih suradnika, a samim time je i veća usklađenost poslovni ciklusa. Kriterij Hrvatske trgovinske integracije zadovoljava sve uvjete. Razmjena s europodručjem sadrži glavninu međunarodne robne razmjene, pa je tako Hrvatska bolje povezana s europodručjem od nekih država koje već koriste euro. Republika Hrvatska je najmanja država koja ima vlastitu valutu, a članica je Europske unije.[45]

Financijska integracija omogućava zaduživanje kroz financijske instrumente u druge države i iz njih, to omogućava lakši prolazak kroz financijske krize i druge šokove.

Financijska prilagodba kao što pomaže u snaženju podudarnosti i financijskog ciklusa, sigurno da i olakšava onda kada se država bori sa problemom asimetričnog šoka, kada jedinstvena monetarna politika nije solucija . Premda teorija optimalnih valutnih područja ističe financijsku integraciju kao preduvjet stabilnosti monetarne unije, financijska povezanost među državama članicama europodručja može imati negativnu ulogu ako pogoduje nastanku makroekonomskih neravnoteža,a takva je situacija bila u zemljama članicama europodručja u vremenu prije dolaska financijskog kaosa u cijelom svijetu . Financijska povezanost Republike Hrvatske s europodručjem dolazi iz toga jer su financijske ustanove iz europodručja vlasnici za skoro 75% pa čak i malo više od toga, ukupne imovine hrvatskoga bankovnog sustava. Osim u financijskom posredovanju, glavnina inozemnih izravnih ulaganja i u ostalim gospodarskim djelatnostima dolazi iz europodručja.Konstrukcija ulaganja rezidenata naše zemlje i to izvan područja Republike Hrvatske između ostalog su dosta zastupljena ulaganja u zemlje europodručja, iako je njihova bitnost i u apsolutnom i relativnom iznosu dosta manja. Također ono što je jako bitno napomenuti je da je većina hrvatskoga inozemnog duga nominirana je u valuti euro i u vlasništvu je investitora iz europodručja.[46]

[45] Je li euro optimalna valuta za Hrvatsku: ocjena korištenjem teorije optimalnih valutnih područja, Ana Šabić, Mislav Brkić (2017.)
[46] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA , https://euro.hnb.hr

Slika 6: Države članice EU-a prema broju stanovnika i valutama koje rabe

Izvor: Eurostat

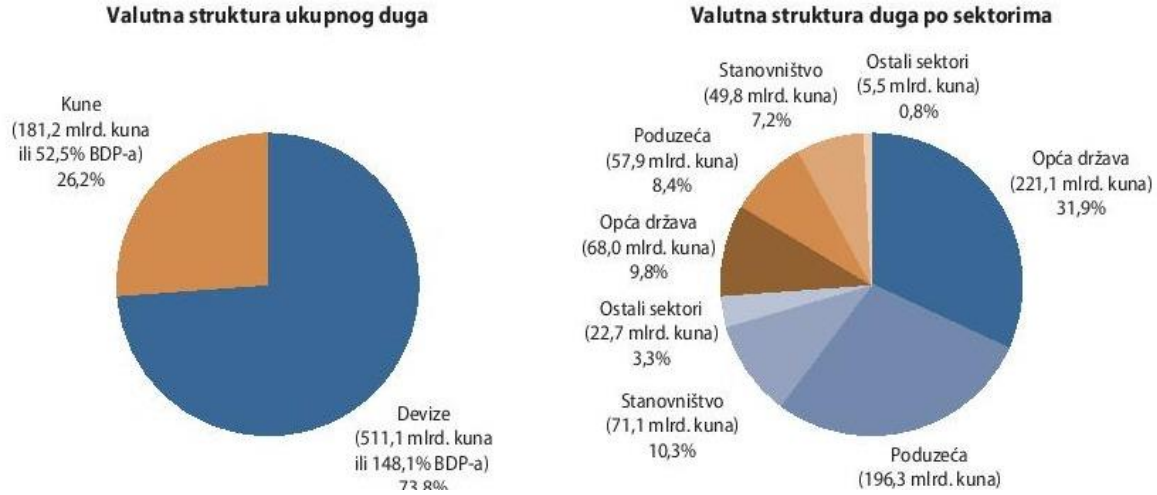
6.2. Koristi uvođenja eura

Valutnom riziku prepuštaju su svi poslovni subjekti koji nemaju usklađenu valutnu strukturu imovine i obveza, dobitaka i gubitaka, jer kada se mijenja tečaj domaće valute dolazi do izmjene u neto vrijednosti njihove imovine. Poseban problem imaju poslovni subjekti kada je njihova vrijednost obveza vezanih uz stranu valutu na većoj razini od njihove devizne imovine, a koji ne ostvaruju prihode u stranoj valuti. Kod takvih poslovnih subjekata pad tečaja domaće valute dovodi do relativno jačeg rasta duga , a to tereti njihovu otplatu . Ako se dogodi veliki devizni dug gospodarstva izraženiji pad domaće valute utječe nepovoljno na rast gospodarstva . Kada pogledamo sve posljedice koje bi nastupile da se dogodi veće deprecijacija, hrvatskom gospodarstvu pogoduje stabilnost tečaja kune prema euru, što umanjuje kompleks za još jače uporabe monetarne politke u Republici Hrvatskoj. Ta vidljiva euroizacija povisuje cijenu zaduživanja jer vjerovnici u kamatne stope stavljaju premiju kako bi se zaštitili od rizika da deprecijacija tečaja umanji sposobnost podmirivanja obveza dužnika.

Tvrtke, država, kao i dio populacije , imaju puno veći iznos obveza u stranoj valuti u odnosu na imovinu u stranoj valuti, pa bi samo slabljenje tečaja kune njih dodatno ugrozilo . Podatke koje je banka objavila o ocjeni rizičnosti klijenata pokazue nam da je udjel kredita zaštićenih od valutnog rizika u sumi deviznog kredita stanovništvu i poduzećima na nižoj razini od 10%.

Međutim, čak i kada bi na agregatnoj razini devizni dug domaćih sektora bio u potpunosti pokriven deviznom imovinom, deprecijacija tečaja svejedno bi negativno utjecala na gospodarsku aktivnost. Poslovni subjekti koji su dužni u stranoj valuti u većini slučajeva nemaju deviznu imovinu, pa slabljenje tečaja povisuje njihov neto dug. Zbog značajnih razlika u podložnosti potrošnji i investicijama, u uvjetima slabljenja domaće valute visokozadužena populacija ljudi i obrti učinkovitije će smanjiti potražnju nego što će ju povećati ona populacija ljudi i obrtnika koja sadrže deviznu imovinu.

Valutnom riziku izloženi su svi domaći sektori – država (s 220 milijardi kuna deviznog duga), poduzeća (s približno 200 milijardi kuna deviznog duga) i stanovništvo (71 milijarda kuna deviznog duga). Više od 90% deviznog duga vezano je uz euro, što znači da bi snažnija deprecijacija kune prema euru znatno povećala teret otplate duga za domaće dužnike. Primjerice, ako bi kuna oslabjela prema euru za 10%, glavnica ukupnoga deviznog duga trenutačno bi se povećala za više od 50 milijardi kuna (15% BDP-a), što bi rezultiralo zamjetnim povećanjem izdataka za otplaćivanje duga.25 Takva kretanja vjerojatno bi dovela i do povećanja kamatnih stopa na nova zaduženja, jer bi ulagači zahtijevali višu premiju kao naknadu za rizik.[47]

Slika 7: Valutna i sektorska struktura ukupnog duga u RH na kraju 2016

Izvor: Eurostat

[47] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA, https://euro.hnb.hr

6.3. Troškovi uvođenja eura

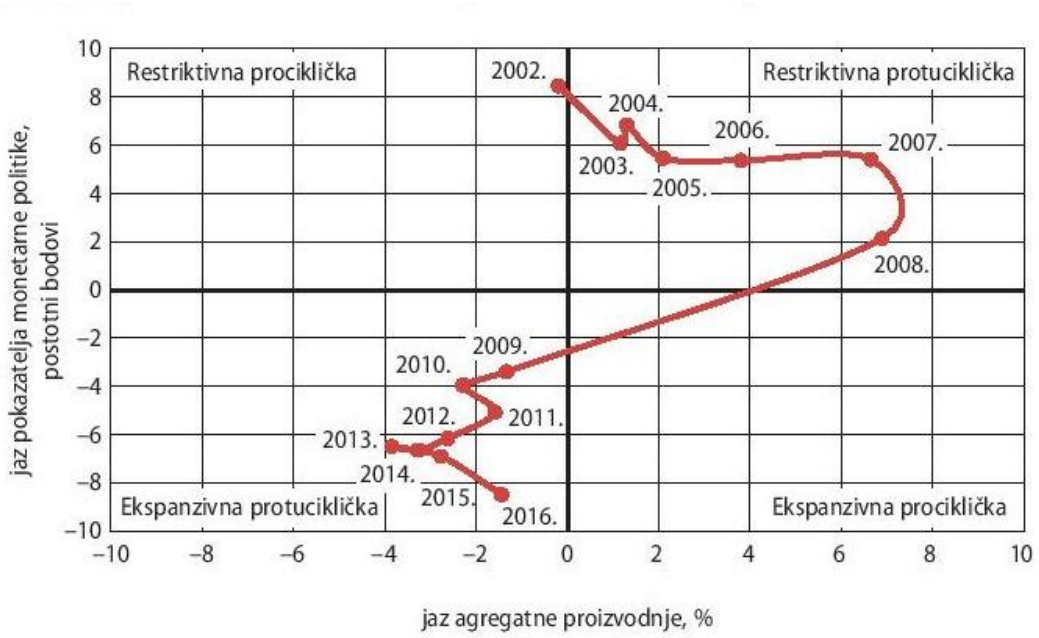
Kada Hrvatska uvede euro kao glavnu valutu morati će se kao i ostale zemlje naviknuti da je izgubila samostalnu monetarnu i tečajnu politiku. Hrvatska narodna banka će skupa s ostalim zemljama odnosno njihovim nacionalnim središnjim bankama Eurosustava učestvovati u vođenju jedinstvene monetarne politike ESB-a. Osim ekonomskih učinaka zamjene hrvatske kune eurom, koji se razmatraju u ovom dokumentu, postoje i drugi stvari poput gubitka vlastite nacionalne valute (kune) koja je krasila suverenitet i nacionalni identiteta naše zemlje. Kada govorimo o ekonomskim učincima, općenito nastaju dva glavna problema koja proizlaze iz gubitka samostalne monetarne politike. Prvo, Hrvatska se više ne može koristiti deviznim tečajem kao instrumentom za jačanje konkurentnosti gospodarstva (tzv. kanal realnog tečaja). Drugi se odnosi na mogućnost da zajednička monetarna politika, koju ESB određuje ponajprije pomoću kamatnih stopa, za državu može biti neprimjerena ako se ona nalazi u različitoj fazi poslovnog ciklusa u odnosu na ostatak europodručja (tzv. kanal realnoga kamatnjaka). U uvjetima liberaliziranih kapitalnih računa, male države poput Hrvatske padaju pod utjecaj globalnog financijskog ciklusa te su stoga obvezni usklađivati se s politikama ključnih svjetskih središnjih banaka kako bi se spriječile prekomjerne špekulativne tokove kapitala koji mogu ugroziti financijsku stabilnost.[48]

To što je Hrvatska izgubila samostalne monetarne politike nije toliko veliki trošak jer je prostor za stalno korištenje monetarne i tečajne politike i više nego ograničen. Kao i što smo već rekli monetarna politika u Republici Hrvatskoj temeljni se na održivosti stabilnosti cijena i financijske stabilnosti, odnosno stabilnost tečaja kune prema euru**.** Istodobno kuna nije fiksno povezana uz euro, nego se tečaj sastavlja na deviznom tržištu gledajući ponudu i potražnju za devizama. HNB aktivno sudjeluje na deviznom tržištu onda kada želi zaustaviti nemujereno kolebanje tečaja. HNB je u vremenu e prije ekonomske krize spriječio jačanje kune. U takvoj situaciji HNB ne može ništa promijeniti po pitanju vrijednosti kune prema drugim stranim valutama (američkom dolaru, funti sterlinga, švicarskom franku itd.), zbog toga jer je njihova vrijednost određena odnosima eura i tih valuta na svjetskim deviznim tržištima. Politika relativno stabilnog tečaja kune prema euru pridonosi stabilnosti cijena jer ne omogućuje transfer tečajnih kretanja na cijene uvoznih dobara te u istom trenutku ima ulogu nominalnog sidra za inflacijska očekivanja. Stabilnost tečaja pomaže i očuvanju ukupne makroekonomske i financijske stabilnosti zbog visokog stupnja euroizacije i visoke razine duga vezanog uz euro.

[48] Rey (2015.)

Izraženija deprecijacija kune dovela bi do velikog problema pri otplaćivanju duga, a to bi znatno doseglo moguće pozitivne učinke porasta cjenovne konkurentnosti. Zbog toga Hrvatska raspolaže uskim prostorom za aktivno korištenje.

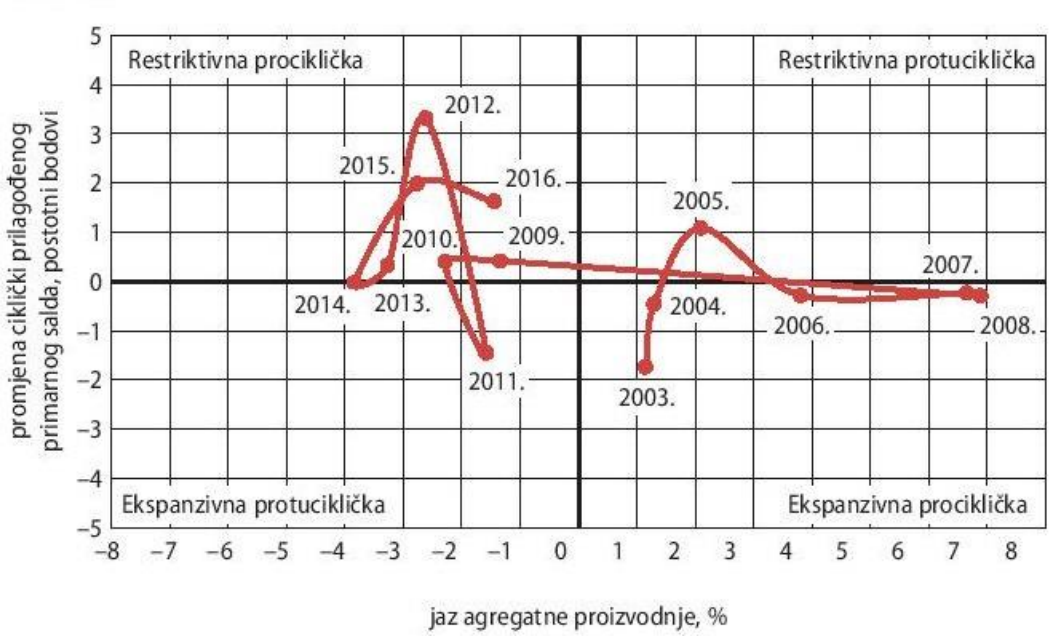
HNB, uz to što provodi stabilnost tečaja kune prema euru , nastoji provoditi i protucikličku monetarnu i makroprudencijalnu politiku. U razdoblju prije krize monetarna politika bila je restriktivna, čime su se u bankovnom sustavu stvorile velike rezerve likvidnosti, dok je kreditna ekspanzija ublažena . S nastupanjem krize monetarna politika postaje ekspanzivna otpuštanjem akumuliranih rezervi. Nakon uvođenja eura HNB će se naći sa problemom gubljenja vlastite monetarne politike, ali će zasigurno i dalje imati visok stupanj samostalnosti u području makroprudencijalne politike.[49]

Slika 8: Cikličnost monetarne politike u Hrvatskoj

Izvor: VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA, , https://euro.hnb.hr

[49] VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, HRVATSKA NARODNA BANKA, https://euro.hnb.hr

Slika 9: Cikličnost fiskalne politike u Hrvatskoj

Izvor: Izračun HNB-a

6.4. Građani RH i euro

Velike poteškoće će zadesiti sve građane RH jer ćemo se morati navikavati na dvostruke cijene u trgovinama, cijene će biti prikazane u eurima i u kunama. Primjena dvostrukih cijena početi će otprilike 5 mjeseci prije dana uvođenja eura. Otprilike ovaj proces dvostrukih cijena trajati će otprilike godinu ili dvije. Dvojno iskazivanje cijena će biti jedna od glavnih mjera koju će iskazati Vlada Republike Hrvatske, a sve zbog toga da se ne dogodi veliki rast cijena pri uvođenju eura.

To će sve olakšati praćenje cijena. Na početku će cijene u kunama biti podebljane, međutim nakon nekog vremena biti će obrnuto.

Također građani će u trgovinama imati i fiksni tečaj tako da će kupci moći provjeriti je li sve točno preračunato u novoj valuti.

Pri kupnji proizvoda u prva dva tjedna u opticaju će biti i kuna i euro, što omogućuje da građani mogu proizvod platiti u kunama, međutim trgovine će ostatak novca isključivo vraćati u eurima. To će građanima omogućiti zamjenu gotovog novca.

Još jedna bitna stavka za građane u prvih pola godine uvođenja eura banke će bez naknade raditi promjenu valute, a nakon toga će moći odrediti naknadu kakvu banka odredi. Fina i Hrvatska pošta će također pružati zamjenu valute, također bez naknade. Nakon 12 mjeseci što se euro uvede, banke neće biti u mogućnosti vršiti zamjenu valute, tada će jedino HNB biti u mogućnosti to raditi.

Novčanice u kunama će se u budućnosti moći bilo kada zamijeniti, dok kovanice i lipe u kunama samo u prve tri godine.

HNB je naglasio da prvi uvođenju eura nastane rast cijena najviše za 0,2 posto, što građani neće niti osjetiti. Vlada Republike Hrvatske će se potruditi zaustaviti zloporabe u zaokruživanju cijena i na taj način zaštiti potrošače.[50]

6.5. Hrvatska spremna na uvođenje eura

Euro u Hrvatskoj biti će uveden 1.siječnja. 2023. Samo uvođenje eura znači da smo ekonomski spremni na takav pothvat. Gledajući trenutnu ekonomsku situaciju RH može se reći da je trenutno stanje Hrvatske bolje nego što su današnje članice europodručja bile u trenutku uvođenja eura.

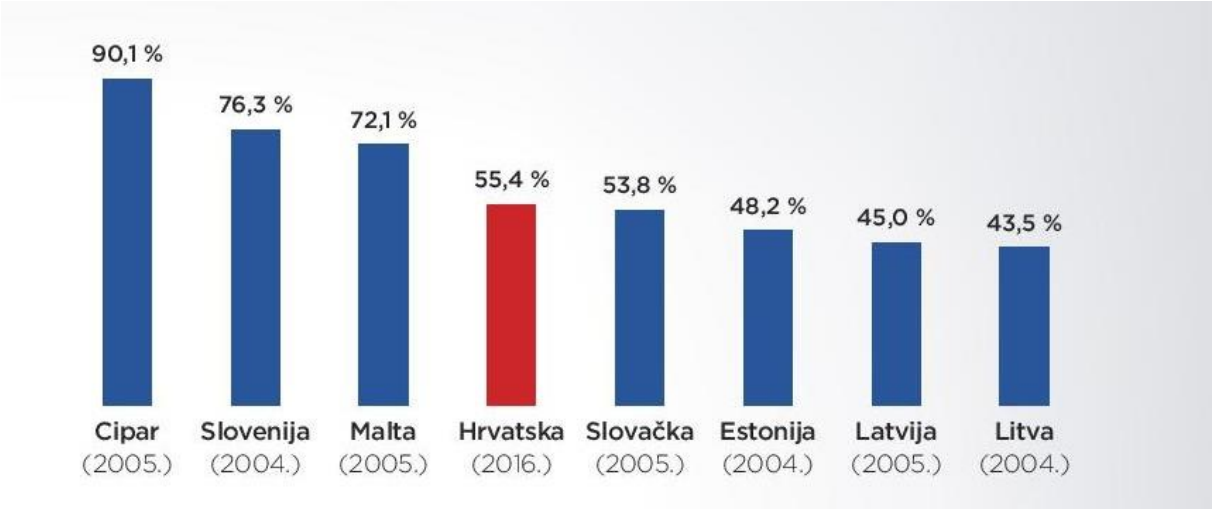
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Stabilnost cijena	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓
Dugoročne kamatne stope	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
Stabilnost tečaja*	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Proračunski manjak	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓
Javni dug	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓

Slika 10: Ispunjavanje kriterija za uvođenje eura u Hrvatskoj

Izvor: Eurostat

[50] tportal.hr, https://www.tportal.hr/biznis/clanak/imate-glavobolju-zbog-uvodenja-eura-doznali-smo-kada-ce-u-trgovinama-biti-istaknute-dvostruke-cijene-i-zasto-cete-placati-u-kunama-a-ostatak-dobiti-u-eurima-foto-20210610

Hrvatska je dosegla visok stupanj relativne razvijenosti, a to podrazumijeva dostizanje prosječnog dohotka u europodručju, a to znači da država treba potporu ostalih država članica za pristupanje u tečajni mehanizam.[51]

Slika 11: Dohodak po stanovniku novih država članica u trenutku ulaska u tečajni mehanizam ERM II*

Izvor: Eurostat

[51] HRVATSKA NARODNA BANKA, https://euro.hnb.hr/-/je-li-hrvatska-spremna-za-euro-

7. ZAKLJUČAK

Platni promet je nezailazan dio svakog gospodarskog sustava u bilo kojoj zemlji, njegova glavna uloga je da omogući veću i sigurniju konzumaciju novca kao sredstva plaćanja, te za izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija, a to omogućava prijenos od platitelja do primatelja plaćanja. To sve je važno za središnju banku, koja je glavna i najodgovornija institucija za djelovanje platnog prometa u cijeloj zemlji za sve sudionike u njemu. U užem smislu, platni promet obuhvaća formalne aranžmane temeljene na ugovorima i zakonodavstvu, s standardiziranim pravilima i ugovornim odnosima za slanje, namiru obveza i instrumenata među sudionicima platnog prometa.

U Republici Hrvatskoj djelovanje platnog prometa određeno je nizom zakona: Zakon o platnom prometu, Zakon o električnom novcu, Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa, Zakon o konačnosti namire u platnim sustavima i sustavima za namiru financijskih instrumenata, Zakon o deviznom poslovanju, te svim drugim propisima Europske unije.

Platni promet u RH izvršava se preko pet platnih sustava, a to su:

1. Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP)
2. Nacionalni klirinški sustav (NKS)
3. NKSInst
4. TARGET2
5. EuroNKS

Zakonom o platnom prometu uređuju se platne usluge i njihovi pružatelji, obveze pružatelja platnih usluga, institucije za platni promet i platni sustav.

LITERATURA

1. Kokkola ,T. (2010). : Europen Central Bank, Eurosystem, The payment syste, Frankfurt Am Main

2. Rankov, S. (2007). : Modeli sistema velikih plaćanja u bankarskoj praksi EU. Bankarstvo (1-2)

3. Vujčić, B. (2003). : Euro – Europska monetarna unija i Hrvatska. Zagreb: Masmedia

4. Committee for the Study of Economic and Monetary Union, 1989.

5. Mundell , (1961). : A theory of optimum currency areas

6. McKinnon, (1963). : Optimum currency areas

7. Kenen, (1969). : The new theory of optimum currency areas

8. Mislav Brkić, Ana Šabić, (2017). : Je li euro optimalna valuta za Hrvatsku: ocjena korištenjem teorije optimalnih valutnih područja

9. Helene Rey , (2015). : Neovisnost globalnog financijskog ciklusa i monetarne politike

10. Monthly Bulletin, (2011). : TARGET2 balances of national central banks in the euro area

Internetski izvori

1. https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/paym/html/index.hr.html

2. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hr

3. https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa

4. https://www.ecb.europa.eu/paym/target/target2/html/index.en.html

5. https://www.hpb.hr/hr/psd2-hpb-open-api-portal/318

6. https://www.hub.hr/hr/PSD2-Open-Api-hr

7. https://www.hub.hr/hr/psd2-direktiva-otvara-prilike-za-razvoj-poslovanja-banaka-i-it-tvrtki

8. https://euro.hnb.hr

9. https://www.tportal.hr/biznis/clanak/imate-glavobolju-zbog-uvodenja-eura-doznali-smo-kada-ce-u-trgovinama-biti-istaknute-dvostruke-cijene-i-zasto-cete-placati-u-kunama-a-ostatak-dobiti-u-eurima-foto-20210610

POPIS SLIKA

Slika 1: Tijela nadležna za odlučivanje ESB, nacionalne središnje banke

Slika 2: Nacionalni odbor za platni promet

Slika 3: Cjeloviti PSD2 XS2A ekosustav

Slika 4: Dokumentacija PSD2 API za hrvatsko tržište

Slika 5: Prosječna vrijednost udjela u 2015 i 2016 godini

Slika 6: Države članice EU-a prema broju stanovnika i valutama koje rabe

Slika 7: Valutna i sektorska struktura ukupnog duga u RH na kraju 2016

Slika 8: Cikličnost monetarne politike u Hrvatskoj

Slika 9: Cikličnost fiskalne politike u Hrvatskoj

Slika 10: Ispunjavanje kriterija za uvođenje eura u Hrvatskoj

Slika 11: Dohodask po stanovniku novih država članica u trenutku ulaska u tečajni mehanizam ERM II*

SAŽETAK

Cilj rada jeste opisati evoluciju europskog platnog sustava s posebnim naglaskom na SEPA I TARGET sistem. Također će se obrađivati PSD2 Direktiva te konkurentnost nebankovnih financijskih institucija u segmentu platnih transakcija.

U prvom dijelu rada obradio područje urosustava, njegove glavne zadaće, izvršenje zadaća eurosustava, uloga Europske središnje banke, nadležnosti Europske središnje banke i njen sastav. Europska središnja banka je bitna jer upravlja eurom, te provod gospodarsku i monetarnu politiku Europske unije.

U drugom dijelu rada obrađen je program SEPA, projekt koji označava jedinstveno područje za plaćanje u eurima.

U nastavku rada obrađen sistem TARGET2. TARGET2 je sustav bruto namire u stvarnom vremenku s kojom upravlja i koja je u vlasništvu Eurosustava.

Obradi sam i temu inicijative PSD2 Direktive, što ona donosi klijentima, konkurenciju banaka.

Na kraju rada obrađena je tema prilagodbe hrvatskog platnog sustava za ulazak u eurozonu. Postavljalo se pitanje je li Hrvatska spremna na takav izazov, koje su koristi, a koji troškovi uvođenja eura. Usporedilo smo stanje u Hrvatskoj sada i zemalja koje su prije Hrvatske ušle u eurozonu, odnosno u kakvom su gospodarskom stanju prešli na euro.

Ključne riječi su: Eurosustav, Europska središnja banka, TARGET2, SEPA, PSD2 Direktiva, eurozona.

SUMMARY

The aim of this work is to describe the evolution of the European payment system with special emphasis on the SEPA and TARGET system. The PSD2 Directive and the competitiveness of non-bank financial institutions in the payment transactions segment will also be addressed. In the first part of the paper, he dealt with the area of the urosystem, its main tasks, the execution of the tasks of the Eurosystem, the role of the European Central Bank, the competences of the European Central Bank and its composition. The European Central Bank is important because it manages the euro and implements the economic and monetary policy of the European Union. The second part of the paper deals with the SEPA program, a project that marks a single area for payment in euros. TARGET2 is a real-time gross settlement system operated and owned by the Eurosystem. Work deals with the topic of the initiative of the PSD2 Directive, which it brings to clients, the competition of banks. At the end of the paper, the topic of adjusting the Croatian payment system for entering the euro area was discussed. The question was whether Croatia was ready for such a challenge, what were the benefits and what were the costs of introducing the euro. The main benefits of the work, beside the introduction in the new payment system process, is to compare the functionalities and effects of new payment system with other countries joined to Euro zone.

Key words: Eurosystem, European Central Bank, TARGET2, SEPA, PSD2 Directive, euro area.